

СТАНОВИЩЕ

за дисертационния труд на проф. д-р Венцислав Николов Динчев
на тема: *„Некрополът край кв. Бенковски, София, и късноантичните некрополи в
днешна България“*,

представен за придобиване на научната степен „доктор на науките“
в професионално направление 2.2. „История и археология“ за нуждите на САА на НАИМ;

автор на становището: проф. дин Диляна Ботева-Боянова (СУ „Св. Климент Охридски“),
съгласно заповед № I 221/29.03.2023 г. на Директора на НАИМ-БАН и протокол № 1 от
12.04.2023 г. от заседание на Научното жури

Предложеното за защита научно изследване тръгва от един конкретен обект и стъпвайки на резултатите от неговото археологическо проучване, е реализирано мащабно обобщение върху проблематиката на късноантичните некрополи на територията на днешна България. Подходът е убедителен и илюстрира по категоричен начин цялостната научна стратегия на проф. Динчев още от ранните му изследователски проекти дори във време, когато те не бяха назовавани по този начин: скрупулъзно и методично вглеждане в детайлите на съответните археологически артефакти и/или ситуации, след което от частното той преминава винаги към общото, за да има база за необходимото и задължително сравнение, а оттам стига до обобщения по концептуални въпроси. Става дума за един дълъг, много трудоемък и изпълнен с предизвикателства път, по който могат да тръгнат, и особено да извървят успешно само единици изследователи.

Няма никакво съмнение, че темата за късноантичните некрополи в днешните български земи е от огромна важност както от археологическа, така и от историческа гледна точка, и съответно е напълно дисертабилна в процедура за научната степен „доктор на науките“. Бих искала тук да напомня, че периодът на Късната античност е, така да се каже, стара любов на колегата Венцислав Динчев, чиято докторска дисертация е на тема *„Селищното развитие през късноантичната епоха (IV – VI в.) в Тракия и Дакия (по археологически данни)“*, защитена блестящо през 1996 г. Ясно е, че след проучването на селищното развитие, трябваше да се стигне и до проучване на некрополите; обектът в кв. „Бенковски“ (София) всъщност се превърна в подтик това да се случи. Затова и смея да твърдя, че по темата на дисертационния труд в България В. Динчев е сред най-добрите експерти.

Представеният за защита дисертационен труд е оформен в две отделни „книги“, съответно „Книга I. Текст“ (вкл. Каталог на гробовете от некропола „Бенковски“, на който

като автори освен самият Венцислав Динчев са посочени също Надежда Атанасова и Борислава Гълъбова, с. 304-334) и “Книга II. Приложения“, в която приноси имат отново Надежда Атанасова и Борислава Гълъбова, както и Дочка Аладжова.

Изследването се състои от предговор (с. 4-5), девет „части“, като „Част 9“ е вече споменатият каталог на гробовете от некропола „Бенковски“, и списък с литературата, обхващащ 36 страници плътен текст (с. 335-370). „Част 5. Антропологична характеристика на некропола „Бенковски“ (с. 81-91) е с автори Надежда Атанасова и Борислава Гълъбова. В „Част 6. Погребален обред“ (с. 92-134), въвеждащите четири страници („Характеристика на обреда в некропола „Бенковски“, с. 92-95) са колективно дело на Динчев, Атанасова и Гълъбова. В „Част 7. Гробен инвентар“ (с. 135-252), монетите са представени от Дочка Аладжова и Венцислав Динчев (с. 204-206). Правя тези уточнения по отношение на елементите за съавторство, разбира се с цел да ги открия от основния авторски текст на дисертанта, но и за да подчертая, че чрез тях В. Динчев се представя като екипен колега, който умее да мотивира партньори за съвместна работа особено по теми, извън тясно археологическата проблематика.

„Част 1. Обектът в кв. Бенковски, София“ (с. 6-11) е с въвеждащ характер и представя местоположението и състоянието на обекта, а също методиката и етапите на проучването. „Част 2. Некрополът „Бенковски“ и късноантичните некрополи в днешна България“ (с. 12-34) на практика носи заглавието на целия дисертационен труд. От формална гледна точка не съм сигурна, че това е удачно решение, но пък формулировката съвсем точно отразява съдържанието на текста в тази част на изложението. „Част 3. Наземни съоръжения“ (с. 35-42) е със съвсем ограничен обем и някак не се вписва равнопоставено редом до части от 110 страници (напр. Част 7). По-удачно би било, според мен, да се оформи част с общо заглавие „Гробни съоръжения“, в която да се включат както наземните гробни съоръжения (сега Част 3), така и гробните ями (сега Част 4). В „Част 4. Гробни ями“ (с. 43-80) са разграничени – напълно коректно без съмнение – шест вида гробни конструкции: гробове с обикновени ями (с. 48-55), гробове с усложнена конфигурация в план и разрез (с. 55-62), гробове със стреховидни покрития от керемиди или тухли (с. 62-69), гробове с настилки от тухли или керемиди (с. 69-71), гробове с данни за дървени съоръжения (с. 71-75) и гробове с трайно придънно рамкиране (с. 75-80).

Както по-горе имах повод да уточня, „Част 5. Антропологична характеристика на некропола „Бенковски“ (с. 81-91) не е авторски текст на В. Динчев, но неговото присъствие в изследването е повече от похвално. Антрополозите Надежда Атанасова и Борислава Гълъбова са изследвали (с теренно документиране и лабораторен анализ)

скелетните останки на 72 индивида. Резултатите са впечатляващи и могат да служат като изворова база за много други научни области като например историческа демография, история на медицината и др.

В „*Част 6. Погребален обряд*“ (с. 92-134) са открити следните характерни елементи на погребалния обред: ориентация и позиция на инхумирани покойници (с. 95-119), свиване / пристягане на погребаните индивиди (с. 119-122), отваряне на гробове и разместване на костни останки (с. 122-125), други „защитни“ обредни практики (с. 125-130), отваряне на гробове и изнасяне на костните останки (с. 130-134). „*Част 7. Гробен инвентар*“ (с. 135-252) включва преглед на инвентара в некропола „Бенковски“ (с. 135-138, 207-247), заедно с каталог на находките от този некропол (с. 247-252), както и изследване с обобщение на гробния инвентар от късноантичните некрополи в днешните български земи (с. 138-204). Именно тук в съавторство (Д. Аладжова, В. Динчев) е и съвсем краткият текст (с. 204-206) за общо 13те монети – 8 със сигурен гробен контекст и 5 единични находки от извънгробни контексти в различни участъци на некропола (всичките от медна сплав), открити в хода на археологическото проучване. Най-ранната сигурно датирана монета (между декември 308 и май 310 г.) е на император Галерий Максимиан. „*Част 8. Хронология и интерпретация*“ (с. 253-303) може да се разглежда като заключение, каквото формално не е обособено. Тук, при коментирането на хронологията се откроява предпазливото и дори критично отношение на В. Динчев към данните на радиовъглеродното (C14) датиране, както и убедителната му аргументация. По отношение датировката на некропола „Бенковски“, авторът отнася „основния период на неговото функциониране в края на IV – първата половина на V в.“ (с. 256). С изключително висока научна стойност е част 8.2.1. (с. 257-260), в която са коментирани „Концептуални въпроси“ в рамките на проблема за етническата интерпретация на късноантичните некрополи като цяло и на проучения археологически комплекс в кв. Бенковски (София) в частност.

Интегрална част на изследването са също качествените и подробни приложения, разположени на 189 страници в „Книга II“. Като сериозен пропуск тук ще отбележа липсата на обяснителен текст, както се „крие“ зад четирите вида приложения, разграничени в съдържанието с енигматичните формулировки съответно „Образи 1-39“ (с.3-38); „Табла I-XVI“ (с. 39-58), „Табла А-Д“ (с. 59-63), „Табла 1-128“ (с. 64-191). Уточнения като евентуално „Таблицы за гробните съоръжения и гробния инвентар“, „Находки от некропола“ и „Снимки и рисунки на гробовете“ биха дали полезни ориентири за съдържанието на конкретния илюстративен материал. От друга страна, приветствам

решението на В. Динчев да даде легендата към всеки образ или таблица в двуезичен формат – на български и английски език.

Авторефератът (с обем 31 стр.) коректно отразява съдържанието на дисертационния труд. Този документ обаче е лишен от страниране и това прави невъзможно коректното рефериране към негова страница. Освен това не съм сигурна, че по отношение на научните приноси, избраната и използвана формулировка е удачна. В предадената документация във връзка с дисертационния труд отсъства англоезичен вариант на автореферата, каквото е процедурното изискване.

Като цяло, не може да има никакво съмнение, че представеният за защита дисертационен труд, е не просто оригинално авторско постижение, но и сериозен принос в областта както на археологията, така и на историческите знания за Късната античност. Това само по себе си е критерий, който ми позволява, без колебание да го определя като дисертабилен и то по-най-високите научни стандарти.

Към тази констатация тук бих искала да потвърдя и факта, че научната продукция на проф. В. Динчев до момента напълно покрива изискванията на групи А и Б, а за групи Г и Д го надхвърля многократно.

Всички процедурни изисквания на Закона за развитието на академичния състав в Република България и на Правилника за неговото прилагане са спазени. Кандидатът отговаря също на допълнителните изисквания, предвидени и в съответния Правилник на НАИМ-БАН. Това ми дава основание да препоръчам на научното жури **да гласува с положителен вот и да присъди на проф. Венцислав Николов Динчев научната степен „доктор на науките“.**

София, 15.06.2023

Подпис:
проф. дин Диляна Ботева-Боянова